

mgr Dominika Zięba

Streszczenie rozprawy doktorskiej pt. „Poszerzanie granic miast na prawach powiatu w Polsce w latach 2002-2018”

Zawarte w niniejszej pracy rozważania stanowiły próbę kompleksowej analizy problematyki związanej z procesami poszerzania granic miast na prawach powiatu, jakie dokonywały się w Polsce w latach 2002-2018. Badania nad uregulowaną w ustawie o samorządzie gminnym procedurą zmian granic gmin skupiono na specyficznym typie jednostki samorządowej, jaką jest miasto na prawach powiatu, oraz na określonym rodzaju zmian, związanym z poszerzeniem granic. Miasto na prawach powiatu pojawiło się w strukturze samorządu terytorialnego w Polsce w konsekwencji reformy ustrojowej państwa wprowadzonej w 1999 r. Jest ono jednostką o charakterze hybrydowym: gminą o statusie miasta, wykonującą również zadania powiatu. Status ten aktualnie w Polsce posiada 66 miast. Co do zasady, są to największe polskie miasta, pełniące także funkcję lokalnych i regionalnych centrów życia społecznego, gospodarczego i kulturalnego. W latach 2002-2018 zmieniły się granice lądowe 20 miast na prawach powiatu, z czego w przypadku 17 z nich wprowadzone zmiany granic polegały na ich rozszerzeniu.

Celem rozprawy było przedstawienie przebiegu zmian w podziale terytorialnym Polski w odniesieniu do miast na prawach powiatu w latach 2002-2018, ich charakterystyka oraz zidentyfikowanie sposobów, w ramach których dokonywane były poszerzenia granic tych miast. Dla osiągnięcia celu badawczego sformułowany został następujący problem badawczy: jakie uwarunkowania i czynniki wpływały na poszerzanie granic miast na prawach powiatu w Polsce w latach 2002-2018, w jaki sposób procesy te przebiegały oraz jakie były efekty dokonanych zmian granic?

Badania pogłębione prowadzone były w trzech miastach: Rzeszowie, Opolu i Zielonej Górze. Są to miasta, które w latach 2002-2018 poszerzyły swoje granice o obszary zajmujące największą powierzchnię. W każdym przypadku odbyło się to jednak innym trybem i w innych okolicznościach. Rzeszów i Opole poszerzyły swoje granice w drodze inkorporacji sąsiadujących z nimi sołectw lub ich części. W Rzeszowie proces zmian granic odbywał się w kilku etapach, w Opolu zaś przyłączenie do miasta terenów podmiejskich zrealizowane zostało w ramach jednej procedury. Zielona Góra stanowi zaś jedyny przypadek poszerzenia granic poprzez połączenie miasta z sąsiadującą z nim inną gminą w całości.

Podstawy teoretyczne dysertacji stanowił nowy instytucjonalizm. W pracy odwołano się także do koncepcji *urban governance*. W przeprowadzonych badaniach autorka wykorzystwała kilka metod i technik badawczych. Były to: metoda wielokrotnego studium przypadku, metoda porównawcza, metoda instytucjonalno-prawna, *desk research* oraz indywidualne wywiady pogłębione.

Rozprawa składa się z wstępu, sześciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, wykazu tabel i map, oraz trzech aneksów. Pierwszy rozdział ma charakter teoretyczny i koncentruje się na podstawach teoretycznych przeprowadzonych badań. W oparciu o literaturę przedmiotu autorka przedstawiła w nim założenia nowego instytucjonalizmu oraz dokonała przekrojowej analizy różnych nurtów, które funkcjonują w jego obrębie. W drugiej części rozdziału skupiono się na istocie koncepcji *governance*, ze szczególnym uwzględnieniem jej rozwinięcia w odniesieniu do obszarów miejskich, czyli *urban governance*.

W drugim rozdziale zawarto charakterystykę miasta na prawach powiatu oraz szczegółowy opis formalno-prawnej procedury zmiany granic administracyjnych gminy, które zostały oparte na obowiązujących przepisach prawa oraz literaturze przedmiotu. W drugiej części tego rozdziału omówiono wszystkie zmiany granic miast na prawach powiatu, które zostały wprowadzone w życie w latach 2002-2018.

Rozdział trzeci ma charakter metodologiczny. Przedstawiono w nim szczegółowy opis oraz charakterystykę zrealizowanego procesu badawczego. W tej części pracy zdefiniowano badaną procedurę poszerzania granic miasta na prawach powiatu w oparciu o przyjęte założenia teoretyczne. W rozdziale zawarte zostały również informacje na temat organizacji badań oraz ich przebiegu. Rozdział kończy się wstępną charakterystyką miast, które zostały wybrane do badań pogłębionych.

W rozdziałach od czwartego do szóstego przedstawiono wyniki przeprowadzonych przez autorkę badań empirycznych, zorganizowane w struktury odpowiadające trzem wyodrębnionym etapom badanej procedury poszerzania granic miast na prawach powiatu. Rozdział czwarty poświęcono analizie czynników i okoliczności, które poprzedziły formalne wszczęcie odpowiednich procedur. W tej części pracy zidentyfikowano osoby oraz grupy, które odegrały rolę inicjatorów procesów zmian granic, towarzyszące im motywacje, proponowane kierunki zmian granic oraz działania podejmowane przed formalnym rozpoczęciem właściwych procedur poszerzania granic miast na prawach powiatu.

W rozdziale piątym omówiono zagadnienia składające się na przebieg badanych procedur od momentu ich formalnego wszczęcia do momentu wejścia w życie właściwych

zmian granic. Tę część badanej procedury omówiono ze szczególnym uwzględnieniem roli, jaką w jej przebiegu odgrywali poszczególni uczestnicy.

Rozdział szósty koncentruje się na konsekwencjach, jakie niosły za sobą wprowadzone zmiany granic miast na prawach powiatu. Przedstawione zostały w nim cztery rodzaje skutków: polityczne, ekonomiczne, przestrzenne oraz społeczne. Zagadnienia te rozpatrywane były nie tylko w odniesieniu do miast, lecz także w kontekście gmin, których granice zmniejszyły się w wyniku badanych procedur. W podsumowaniu tego rozdziału omówiono także zagadnienie beneficjentów wprowadzonych w życie zmian granic.

W Zakończeniu niniejszej dysertacji zawarto podsumowanie przeprowadzonych badań. Przetawiono w nim syntetyczne odpowiedzi na postawione w pracy pytania badawcze oraz dokonano weryfikacji hipotez badawczych.

Słowa kluczowe: miasto na prawach powiatu, poszerzanie granic, samorząd terytorialny